

skyttelsesmiddel. Hvis formålet er at afværge en fare, som patienten tilsigter udsætter sig selv eller sine omgivelser for, er der tale om et tvangsmiddel. Omvendt er der tale om et beskyttelsesmiddel, hvis formålet er at beskytte patienten selv imod, at denne utilsigtet udsætter sit eget legeme for væsentlig fare typisk ved at forsøge at foretage dagligdags handlinger eller udvise en helt almindelig adfærd, som den pågældende blot ikke længere er i stand til at udføre uden at løbe en væsentlig risiko for at komme til skade, navnlig ved at falde.

Ud over formålet tillægges *midlets art* også betydning ved afgørelsen af, om der er tale om tvangsfiksering eller beskyttelsesfiksering, idet udvalget opstiller den regel, at midler, der anvendes til tvangsfiksering – det vil sige bælte, fod- og håndremme eller handsker – ikke må anvendes til beskyttelsesfiksering, se betænkning nr. 1109/1987, s. 75 f.

Specielt for så vidt angår *tvangsfiksering* foreslår udvalget, at kun bælte, håndremme, fodremme og handsker må anvendes som midler til tvangsfiksering.

De materielle betingelser for at anvende tvangsfiksering findes i udvalgets lovudkast § 14, stk. 2. Heraf fremgår, at tvangsfiksering kun må anvendes, i det omfang det er nødvendigt for at afværge, at en patient udsætter sig selv eller andre for nærliggende fare for at lide skade på legeme eller helbred, forfølger eller på anden lignende måde groft forulemper medpatienter, eller over hærværk af ikke ubetydeligt omfang. Det kræves derimod ikke, at den pågældende skal være sindssyg eller i en hermed ligestillet tilstand.

Udvalget foreslår særlige regler med hensyn til, hvem der har kompetencen til at træffe beslutning om tvangsfiksering, jf. lovudkastets § 15, og i § 16 foreslås en regel om fast vagt til de patienter, der er tvangsfikseret med bælte. Reglen om fast vagt er omtalt nærmere nedenfor under pkt. 6.

Under samme materielle betingelser, som gælder for tvangsfiksering, foreslås en adgang til fysisk at fastholde den pågældende patient og eventuelt føre vedkommende til et andet opholdssted, jf. lovudkastets § 17. Spørgsmålet om, hvorvidt der i det enkelte tilfælde skal anvendes tvangsfiksering eller alene *fysisk magt*, må afgøres under iagttagelse af det mindste middels princip. Udvalget tilføjer, at man i øvrigt næppe kan bortse fra, at der ved fortolkningen af kriterierne for tvangsfiksering henholdsvis anvendelse af fysisk magt også må anlægges en proportionalitetsbetragtning, således at kravene skærpes, jo mere indgribende en foranstaltning, der er tale om.

Udvalget foreslår endvidere en bestemmelse, der skal sikre, at frihedsberøvede personer kan forhindres i at forlade sygehuset, uanset at de almindelige betingelser for anvendelse af fysisk magt ikke er til stede. Bestemmelsen giver bl.a. mulighed for aflåsning af yderdøre. Endelig foreslås det i § 17, stk. 2, at der skabes hjemmel til om fornødent med magt at give en urolig patient et beroligende middel. I bemærkningerne til bestemmelsen anfører udvalget, at dette dels kan være påkrævet af helbredsmæssige grunde, idet en bedring af patientens tilstand i visse tilfælde forudsætter, at den pågældende falder i søvn, dels kan det være en mindre indgribende foranstaltning end f.eks. at bæltefikserer den pågældende.

I lovudkastets § 18 har udvalget foreslået en regel om *beskyttelsesfiksering*, hvorved forstås en tvangsforanstaltning, der bringes i anvendelse for at beskytte patienten imod utilsigtet at udsætte sig selv for væsentlig fare, jf. ovenfor vedrørende sondringen mellem tvangsfiksering og beskyttelsesfiksering.

5.3. Justitsministeriet kan i det hele tilslutte sig udvalgets forslag til regulering af tvangsfiksering, anvendelse af fysisk magt og beskyttelsesfiksering. Lovforslagets §§ 14–19 er affattet i overensstemmelse hermed.

6. Patientrettigheder m.v.

6.1. Udvalget har flere steder i betænkning nr. 1068/1986 overvejet, hvorledes det er muligt at tilbyde patienter, der undergives tvang, den fornødne støtte og kompensation med henblik på at styrke såvel deres retlige som deres faktiske stilling. I denne forbindelse skal fremhæves udvalgets overvejelser om en forbedring af den nugældende tilsynsværgeordning, om fast vagt til bæltefikserede patienter og om patientråd og patientmøder.

6.2. Efter sindssygelovens § 6 skal der ved tvangsindlæggelse beskikkes en tilsynsværge for den tvangsindlagte. I andre tilfælde skal der beskikkes tilsynsværge for en sindssyg patient, hvis den pågældende patient fremsætter ønske herom. Det er tilsynsværgens hovedopgave at holde sig underrettet om patientens tilstand og sørge for, at opholdet på sygehuset ikke varer længere end nødvendigt, herunder være patienten behjælpelig ved rejsning af klagesag. Det er skifteretten, der foretager beskikkelsen af tilsynsværgen. Som regel beskikkes en af patientens nærmeste pårørende.

Udvalget har behandlet tilsynsværge-spørgsmålet i betænkning nr. 1068/1986, s. 340 ff, og i betænk-